Svar på Lektoren m. m. Nordins Tal, af Akademiens Direktör Johan Henr. Kellgren

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1786. Första delen*, s. 115–119. Tryckt hos Carl Deleen och J.G. Forsgren, Stockholm 1801.

SVAR

på Lektoren m. m. Nordins *Tal, af Akademiens Direktör* Johan Henr. Kellgren.

Min Herre!

Då Ni i dag går att förstärka våra Ledamöters antal, går Ni äfven att uppfylla ett ledigt rum i dess insigter.

Naturen af de göromål Akademien åligga, tålte ej, att länge sakna en man af edra sällsynta egenskaper.

Hade dess ändamål endast varit, att med nya snilleprof rikta landets vitterhet, att med sångens ljud uppkalla store konungars och hjeltars minne; att med vältalighetens färgor ställa i ren och odödlig dag deras dygder och förtjenster; då hade Akademien redan haft skäl, att lofva sig mycket af ert biträde: men då språkets stadgande är dess första och hufvudsakliga föremål, anser hon edert tillkallande icke mindre än oundgängligt.

Hvad är menniskohandens styrka, utan verktyg att den rätt utöfva? tankens skönhet, utan medel att den väl bilda? snillet, utan hjelp af ett odladt språk? – Huru mången Iliad har ej upprunnit och dött i den vildas hjerna! eller, fattad i ett groft och barbariskt tungomål, blifvit glömd och föraktad i en upplystare tid!

Längst in i ödemarken reser sig ett tempel, åldrigt som jorden, högt som molnet. Man ser ej utan häpnad denna ofantliga byggnad, dessa spillrade klippor som uppstigit på hvarannan. Kanske finner man äfven orsak till förundran i dess ordning och indelning. Men hvad grofhet i dess former, hvad ojemnhet i dess fogningar! – Ack! ropar man blott med saknad, denna öcknarnas *Palladio*, hvi ägde han icke marmorn? – Sådan är ofullkomligheten af det yppersta snilleprof, författadt i ett hårdt och oböjligt språk.

Der ser Ni en tafla, som famnar kretsen af den vidsträcktaste utsigt. Stor i sin uppfinning, i teckningen sann, äger den allt hvad målaren kan hämta ur eget snille. Men hvar är lifvet, ljuset, rörelsen, behaget? De finnas icke der. Tusende färgor hade fordrats att dem uttrycka. Naturen, kanhända, hade ej alstrat dem i konstnärens land; eller hade han kanhända ännu ej förstått, att uppsöka dem i dess sköte. De som finnas i hans tafla, äro få och utan glans; och åskådaren vänder sig och frågar: hvar är *Raphaël?* – Så måste äfven hända med de förträffligaste skrifter på ett fattigt språk. Hvar är *Voltaire?* ropar läsaren; och ställer *Ossian* på sin hylla.

Här visar sig ett fält, höljdt af de vackraste telningar och blommor. Icke saknas här den lifliga rosen, som längtar att pryda herdinnans barm, icke älskarens myrten, icke hjeltens lager. Men tisteln och videt qväfva

ännu deras växt, och skygga deras glans. Den nyfikne vandringsmannen stannar ett ögonblick att betrakta naturen i sin vilda prakt; men vänder snart om till de odlade parker, der hon lyser i sin fullkomlighet. – Så skiljer sig ett prydt och renadt språk, från ett plumpt och ohyfsadt.

Välljud, rikedom och renhet äro således de hufvudsakligaste fördelar i ett språk. Men hvem gifver det dessa fördelar?

Icke snillet allena, som ständigt sysslosatt att skapa och binda, tvingas att nyttja det byggnadsförråd som klimatet gifver. Icke endast tiden, som blind i sin gång ömsom skänker och förbättrar, riktar och föröder, pryder och vanställer. Icke sederne allena, hvilka genom egen förmildring gifva språket en lenhet, som ofta med dem kan vanslägtas till veklighet. Icke blott tillväxten i kunskaper och begrepp, hvilka, antingen inflyttade från främmande länder, bära med sig den drägt de der en gång antagit; eller ock, i det land der de först gå i dagen, mer äro måne, att väl och tydeligen kännas till slägt och upphof, än att intaga med sin prydnad. Ja, icke en gång Smaken, då den endast ledes af sin egen känsla, är härvid tillräcklig. Den fordrar ännu philosophien till sitt stöd. Det är philosophien, som med en vidt omfamnande blick ser på en gång hela språkets vidd, granskar hvar led af dess omätliga sammansättning, jemför hela systemet af ett folks begrepp, med systemet af dess tungomål; visar hvilka allmänna lagar böra stiftas, hvad undantag göras; rådfrågar örat, analogien och bruket, pröfvar och väger deras skäl mot hvarandra; och som kan säga till författarne: här är målet för den odling edert språk bör antaga; här återstår än ett steg; der bören J gå tillbaka på den väg J öfvergifvit; här bortkasta en främmande prydnad, der återtaga en förlorad skatt. Men för att gifva dessa råd, för att stifta dessa lagar, hvad ljus behöfver han ej att läna af historien? Der ser han nationen i sitt första ämne, språket i sitt skaplynne; genom hvilka förändringar det blifvit hvad det är, och dömmer då först med säkerhet, hvad det kan och bör blifva.

Min Herre! Då jag uppräknat dessa kunskaper, så nödvändiga i ett Samfund åt hvilket lagstiftningen i Svenska språket är anförtrodd, har jag i och med detsamma upprepat de titlar Ni ägt till dess förtroende.

Vår store Konung, nitisk om allt hvad till allmän upplysning och nytta länder, såg ej utan missnöje de dyrbara skatter, som förvara thronens och enskiltas rätt, rikets åldriga handlingar, ligga spridde och begrafne i archivernas mörker, och dag ifrån dag lida nya våld af den förödande tiden. Ett vidsträckt afstånd skilde dem från den hand, som ensam hade skicklighet, att upplysa deras gömmor, utreda deras innehåll, och gifva dem den form ett diplomatiskt verk fordrar. Men i hvad aflägsen ort inom Sveriges gränsor kan förtjensten ligga dold, dit Gustafs öga ej går att uppsöka den. Ert exempel, min Herre, är deraf ett nytt prof.

En ny vettenskap kan ej byggas utan hjelp af de öfriga, som derföre betalas med en ny förkofran. Således, min Herre, då edra forskningar i rikets okända handlingar, lofva åt historien ett vidsträcktare ljus, skall den kännedom de medföra af språkets natur, förändringar och tillväxt ej mindre gifva åt denna Akademi en ökad skicklighet till sitt yrke. Det tal vi nyss afhört, är oss deraf en ny och offentelig borgen.

* * *